

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovu članka V stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 39. stavak 1. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 16. do 20. lipnja 2014. godine donijelo je

ODLUKU

I

Povijesna građevina – Rt kula (Kulina na rijeci Krupi) u Dračevu, općina Čapljina, proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik nalazi se na prostoru označenom kao k.č. 631 (novi premjer), posjedovni list broj 116, što odgovara k.č. 379 (stari premjer), z.k. uložak broj 1065, k.o. SP_Višići-Dračevo i k.č. 399/1 (stari premjer), z.k. uložak 23, SP_Višići-Dračevo, općina Čapljina, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik primjenjuju se mjere zaštite utvrđene Zakonom o provođenju odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika, uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, znanstvene, tehničke, administrativne i financijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati financijska sredstva za izradu i postavljanje informacijske ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

U svrhu trajne zaštite nacionalnog spomenika na prostoru koji je definiran u točki I stavak 2. ove odluke utvrđuju se sljedeće mjere zaštite:

- dopušteni su isključivo istraživački, arheološki i konzervatorsko-restauratorski radovi, kao i radovi koji imaju za cilj prezentaciju nacionalnog spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje i strukovni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na razini Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nadležna služba zaštite);
- objekat može biti dostupan javnosti na način koji će biti utvrđen sporazumom između nadležne službe zaštite i vlasnika objekta;

- sve primijenjene metode, izvedeni radovi i stupnjevi intervencije moraju biti dokumentirani i čitljivi;
- prilikom radova na konstruktivnoj sanaciji, konzervaciji i restauraciji nacionalnog spomenika koristiti u najvećoj mogućoj mjeri izvorne materijale i vezivna sredstva;
- potrebno je osigurati izradu i provođenje programa uređenja, prezentacije i redovitog održavanja nacionalnog spomenika;
- potrebno je izvršiti čišćenje i sanaciju prilaznih puteva;
- zabranjeno je odlaganje svih vrsta otpada.

S ciljem očuvanja nacionalnog spomenika utvrđuju se sljedeće **hitne mjere zaštite**:

- čišćenje lokaliteta objekta od otpada;
- izrada detaljnog arhitektonskog snimka postojećeg stanja objekta (identifikacija i opis svih oštećenja);
- izrada statičke analize konstruktivnih elemenata, te geomekaničko ispitivanje tla, ukoliko se bude smatralo neophodnim s obzirom na stanje konstrukcije;
- izrada projekta preventivnih radova i njegova implementacija na osnovu hitnosti izvođenja.

IV

Stavljaju se izvan snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski spisi u dijelu u kojem su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

V

Svatko, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe, suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provođenja mjera utvrđenih u toč. II–V ove odluke, te nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavnim dijelom ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom koje je dostupno na uvid zainteresiranim osobama u prostorijama i na web-stranici Povjerenstva (<http://www.kons.gov.ba>).

VIII

Prema članku V stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Povjerenstva su konačne.

IX

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Ovu odluku Povjerenstvo je donijelo u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Martin Cherry, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović i Ljiljana Ševo.

Predsjedateljica Povjerenstva

Ljiljana Ševo

Broj: 06.3-2.3-59/14-28
17. lipnja 2014. godine
Sarajevo

O b r a z l o ž e n j e

I – UVOD

Na osnovu članka 2. stavak 1. Zakona o provedbi odluka Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljeno prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, "nacionalni spomenik" je dobro koje je Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika proglasilo nacionalnim spomenikom, sukladno člancima V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, sve dok Povjerenstvo ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Udruga "Vojvoda don Ivan Musić" iz Ljubuškog podnijela je, dana 06.11.2013. godine Povjerenstvu za očuvanje nacionalnih spomenika peticiju/prijedlog za proglašenje **Rt Kule (Kuline) u Dračevu**, općina Čapljina, nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine. Na osnovu prijedloga, Povjerenstvo je pokrenulo postupak za proglašenje Kule u Argudu, općina Konjic nacionalnim spomenikom, sukladno članku V Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i odredbama Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika.

Izjava o značaju dobra

Rt kula (Kulina na rijeci Krupi) u Dračevu predstavlja dio šireg obrambenog sustava kojega je uspostavila otomanska vlast u Bosni na granici sa Mletačkom republikom. Objekat je vjerojatno služio i u svrhu sprječavanja piratstva i zlouporabe koji su bili veoma rašireni u dolini Neretve. Kula je smještena u posebnom prirodnom ambijentu koji karakterizira reljefna raznolikost – spoj nizine, krša i vode. Nekadašnje bogatstvo flore i faune bilo je usko povezano s nepreglednim močvarama, koje su danas zamijenili kulturno pejzaži plodnih poljoprivrenih površina i kanala za navodnjavanje.

Nije poznato točno vrijeme kada je Rt kula izgrađena. Na osnovu povijesnih podataka, komparativne analize sa sličnim objektima i oblikovnih arhitektonskih karakteristika može se zaključiti da je vjerojatno sagrađena u drugoj polovini XVII, a obnovljena tijekom XVIII stoljeća.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju predloženog dobra nacionalnim spomenikom, izvršen je uvid u:

- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući opis, arhitektonski snimak i fotografije;
- uvid u sadašnje stanje dobra;
- kopiju katastarskog plana;
- katastarsko-knjižni uložak;
- povijesnu, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru, koja je data u popisu korištene dokumentacije u okviru ove odluke;
- peticiju Udruge "Vojvoda don Ivan Musić" iz Ljubuškog, za proglašenje *Rt Kule (Kuline) u Dračevu*, nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine, od 06. studenog 2013. godine sa priložima.

Prema odredbi članka V stavak 2. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 37. Poslovnika o radu Povjerenstva, prije donošenja konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom, Povjerenstvo je dužno pružiti mogućnost vlasniku predloženog nacionalnog spomenika, podnositelju peticije, institucijama nadležnim za očuvanje naslijeđa, strukovnim i znanstvenim institucijama, stručnjacima i znanstvenicima, kao i drugim zainteresiranim osobama da iznesu svoje stavove.

Sukladno tomu, Povjerenstvo je poduzelo sljedeće aktivnosti:

- dopisom broj: 06.3-35.2-2/14-28 od dana 03.03.2014. godine zatražila dostavljanje dokumentacije i stavova u vezi sa proglašenjem *Rt Kule (Kuline) u Dračevu* nacionalnim spomenikom, od: Općine Čapljina, Federalnog ministarstva prostornog uređenja, Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sport i Udruge "Vojvoda don Ivan Musić" iz Ljubuškog;
- u "Službenom glasniku BiH", broj 29/14 od 15.04.2014. godine objavljeno je Obavještenje o pokretanju postupka proglašenja predmetnog i drugih dobara nacionalnim spomenicima, sa pozivom vlasnicima i drugim zainteresiranim fizičkim i pravnim osobama, tijelima i institucijama da, u roku od 30 dana dostave Povjerenstvu svoja stajališta u vezi sa proglašenjem dobra nacionalnim spomenikom.

Do donošenja Odluke, Povjerenstvu je dostavljena sljedeća dokumentacija:

- dopisom broj: 03-23-2-268/14 MD-2 od dana 04.03.2014. godine Federalno ministarstvo prostornog uređenja obavijestilo je Povjerenstvo da ne raspolaže podacima niti dokumentacijom za navedeno dobro;
- dopisom broj: 07-40-4-760-1/14 od dana 11.03.2014. godine Zavod za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta obavijestio je Povjerenstvo da je navedeno dobro bilo evidentirano i da nije bilo zaštićeno u Zavodu za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine;
- dopisom broj 1-03/14 Udruga "Vojvoda don Ivan Musić" iz Ljubuškog dostavila je dopunu prijedloga za proglašenje Kule na Krupi u Dračevu.
- dopisom broj 053-0-Rz-14-000 514 od dana 02.06.2014. Općinski sud Čapljina – Zemljišno-knjižni ured je dostavio traženu dokumentaciju (zemljišnoknjižne izvatke);
- dopisom broj 06-32-2342/14-2 od dana 5.06.2014. godine Općina Čapljina – Služba geodetskih i imovinsko-pravnih poslova je dostavila traženu dokumentaciju (kopiju katastarskog plana).

Na osnovu uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje predloženog dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podatci o dobru

Lokacija

Rt kula (Kulina) se nalazi u Dračevu, općina Čapljina.¹ Kula se nalazi u uskom klancu na ušću rijeke Krupe u Neretvu, uz magistralni put Mostar-Metkovići.

Nacionalni spomenik nalazi se na prostoru označenom kao k.č. 631 (novi premjer), posjedovni list broj 116, što odgovara k.č. 379 (stari premjer), z.k. uložak broj 1065, k.o. SP_Višići-Dračevo, i k.č. 399/1 (stari premjer), z.k. uložak 23, SP_Višići-Dračevo, općina Čapljina, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Povijesni podatci

Uporedo sa osvajanjem dijelova bivše feudalne oblasti Bosanskog kraljevstva, otomanska vlast je osnovala Vilajet Herceg (Vilayet-i Hersek) ili Hercegovina zemlja (Hersek ili) 1463. godine i uključila ga u sastav Bosanskog sandžaka.² Prve kapetanije³, vojno-teritorijalne jedinice, u Bosni nastale su u prvoj polovini XVI stoljeća, i to prva Gradiška, zatim Neretva sa sjedištem u Gabeli⁴ (1562. godine), Dravska (1571.), Obrovačka (1574.), te Krčka (1577.).⁵

Otpor otomanskoj vojsci pružan je iz srednjovjekovnih utvrda u kojima je samo posada imala prostorije, dok su njihovi gospodari stanovali u svojim dvorovima podignutim nedaleko od samih utvrda. Otomanska vlast je postojeće utvrde prilagođavala svojim ratnim strategijama i drugim potrebama.⁶ Najvažniji vojni red u utvrđenim gradovima bili su mustahfizi na čijem čelu se nalazio dizdar-kastelan.⁷

---

¹ Grupa autora, *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 1998., str.102.

² Mulić, Jusuf, *Hercegovina. Dio 2, Vojna i upravna jedinica Osmanskog carstva: knjiga 2.1 (XV i XVI stoljeće*, DES, Sarajevo, 2004., str. 5.

³ *Na čelu kapetanija bili su kapetani, koje je imenovao sultan na prijedlog sandžak-bega, odnosno beglerbega.* Grupa autora, *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 1998., str. 99–102.

⁴ *Gabela je imala veliki ekonomski i obrambeni značaj u srednjem vijeku i kasnije u doba Osmanlija. U području oko Gabele, smješta se poznati trgovački centar, trg Drijeva, i ovaj kraj postaje poprište sukoba različitih političkih interesa. U otomanskom periodu Gabela je bila najznačajniji obrambeni centar donje Neretve, mjesto čestih sukoba između Osmanlija i Mlečana, koji su vođeni između XVI i XVIII stoljeća.*

http://kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=1318 na dan 16.05.2014. godine.

⁵ Grupa autora, *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 1998., str.102.

⁶ *Tako je herceg Stjepan imao u Podgrađu u Blagaju svoje dvore koji su uništeni nakon uspostavljanja otomanske vlasti.* Rajković, Salih, *Kule i odžaci u Hercegovini, Stambeno-fortifikacioni objekti, (naučnoistraživački rad)*, Zavod za zaštitu spomenika kulture, Sarajevo: 1982. Print., str.1.

⁷ *Bili su raspoređeni u buljuke na čijem čelu je bio buljubaša, dok je manjim jedinicama mustafiza zapovjedao odobaša.*

U pograničnim sandžacima, kao što je bio Hercegovacki, Kliški, Zvornički i Bosanski, posojali su još neki vojni redovi: akindžije (op. diverzanti-upadali u neprijateljske), vojnici, azapi (poseban red pješačke vojske), bešlije (plaćenička konjica), delije (zaseban red lake konjice), farisi (glavni rod plaćeničke konjice u tvrđavama), gonulije (laka konjica – koja je imala obvezu čuvati granicu), martolosi (poseban red vojske sastavljen od vojnika kršćana). Svi onu korišteni su za očuvanje krajine te su se nazivali serhatkuli – sluge krajine, graničari.

Grupa autora, *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 1998., str. 99–102.

Novonastale prilike, a prije svega činjenica da su kule predstavljale mjesta organiziranog otpora napadačima⁸, zahtijevale su njihovu izgradnju kao stambeno-fortifikacijskih objekata. U tome je periodu izgrađen veliki broj ovih objekata, iako o tomu nema mnogo sačuvanih povijesnih podataka⁹. Prema mišljenju Hamdije Kreševljakovića kule su nastale uglavnom u otomanskom periodu. Kreševljaković, također, navodi da ih je u Bosni i Hercegovini bilo preko tri stotine,¹⁰ da bi se početkom XVII stoljeća povlačenjem otomanske vlasti i gubitkom teritorija, intezivirala njihova gradnja širom Bosne i Hercegovine.¹¹ Pred kraj otomanske uprave, kule su rušili pogranične (neprijateljske) trupe i uskoci. Tijekom austrougarske vlasti, 1878. godine kmetovi su rušili kule.¹²

Prema Rajkoviću, kule su se gradile u graničnim područjima današnjih općina Čapljina, Trebinje, Ljubuški, Grude.¹³ U općini Čapljina Rajković je evidentirao sljedeće kule: Gabela,¹⁴ Bišćevića kula, Garovica, Behmenova kula, Mogorjelo,¹⁵ Čučkovića kula, Domanovići, Krpina kula, Čapljina, Metiljevića kula, Studenci, Ombašića kula, Bivolje brdo, Pašića kula¹⁶, Trebižat, Rizvanbegovića kula. Kreševljaković pominje kulu u Čapljini (Metiljevića kulu), Gabeli (Bišćevića kula), Hutovu (Rizvanbegovića kula), Trebižat (zaselak Kula).¹⁷

O vremenu gradnje kule na Krupi u Dračevu ostali su sačuvani skromni povijesni podatci iz kojih se može naslutiti da ova kula potiče iz XVII, a da je njezina obnova uslijedila najvjerojatnije tijekom XVIII stoljeća. Iako postoji određena sličnost sa kulama kružnog osnova kao što su: Medvjed kula u Jajcu¹⁸ (XV. stoljeće), Dobor kula u Modruči¹⁹ (XV stoljeće), komparativna analiza je moguća isključivo sa Norinskom kulom koja se nalazi desetak kilometara nizvodno i koja se datira u XVII stoljeće.

---

⁸ Zbog toga je potreba nalagala da se kule grade u blizini granica i njihovoj neposrednoj blizini, a kasnije i na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Rajković, Salih, *Kule i odžaci u Hercegovini, Stambeno-fortifikacioni objekti, (naučnoistrživački rad), Zavod za zaštitu spomenika kulture, Sarajevo: 1982. Print, str. 3.*

⁹ Svega nekoliko autora se intenzivnije bavilo ovom tematikom, te je iz tog razloga veoma teško ustvrditi točno vrijeme njihove izgradnje.

¹⁰ Hamdija Kreševljaković, *Kule i Odžaci u Bosni i Hercegovini*, Naše Starine II, 1954, str. 71.

¹¹ Rajković, Salih, *Kule i odžaci u Hercegovini, Stambeno-fotifikacioni objekti*, Sarajevo: Zavod za zaštitu spomenika kulture, 1982., str. 4.

¹² Rajković, Salih, *Kule i odžaci u Hercegovini, Stambeno-fotifikacioni objekti*, Sarajevo: Zavod za zaštitu spomenika kulture, 1982., str. 4.

¹³ Na području navedenih općina najveća brojnost kula i u arhitektonskom smislu su najbolje građene. Rajković, Salih, *Kule i odžaci u Hercegovini, Stambeno-fortifikacioni objekti, (naučnoistrživački rad), Zavod za zaštitu spomenika kulture, Sarajevo: 1982. Print., str. 3.*

¹⁴ <http://www.kons.gov.ba/main.php?mod=spomenici&extra=Odluke&action=view&lang=1&id=1318>.

¹⁵ http://www.kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=186.

¹⁶ http://www.kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=2776.

¹⁷ Čapljina. Kula ima iznad prizemlja dva sprata. U prošlom ratu oštećena je topovskim metkom, i od tada se u njoj ne stanuje. Njeno prizemlje danas služi kao staja. Presvedeno je kupolastim svodom. S vanjske strane vode kamene stepenice do prvog kata, a prvobitno su bile od drveta. Ovu je kulu popravio godine 1197. (1783.) Mehmed-beg, sin mostarskog kadije Hadži Husejn-bega Idrizovića, prozvanog "Metilj", a unuka Idriz-bega Smail-pašina iz Vrila na Kupresu. Vlasnici ruševina ove kule u Metiljevići. Ovoj je kuli vrlo slična Biušćevića kula u Gabeli. Podatke o ovoj kuli dobio sam od prof. Đoke Mazalića i Husejna Metiljevića.

Kreševljaković, Hamdija, *Kule i odžaci u Bosni i Hercegovini*, Naše starine II, 1954., str. 76.

¹⁸ *Povijesn područje – Bedemi i tabije starog grada Jajca.*

<http://www.kons.gov.ba/main.php?mod=spomenici&extra=Odluke&action=view&lang=1&id=1922>.

¹⁹ *Graditeljska cjelina – Stari grad Dobor, općina Modriča*

<http://www.kons.gov.ba/main.php?mod=spomenici&extra=Odluke&action=view&lang=1&id=2545>.

Prvi povijesni podatak se nalazi u Putopisu Evlije Čelebi²⁰, koji ovu kulu naziva *Kor kula* i navodi da je kulu sagradio izvjesni Kodža Mustafa-paša, jedan od vezira Mehmeda II (Fatih - Osvajač), te da je selo Čifluk (Gabela) njegov vakuf. Anđelko Zelenika je mišljenja da Evlija Čelebija upravo daje opis kule na Krupi s tim što je pogrešno naziva Kor kulom.²¹ Hamdija Kreševljaković također spominje navedenu kulu.²²

Podatak vezan za kulu na Krupi nalazi se u mletačkom planu - crtežu P.V. Coronellija, Čitluka i Gabele iz 1678. godine, gdje se kula na Krupi spominje pod imenom *Tore Vechio* (Stara kula). Na mletačkom planu Gabele-Čitluka na Neretvi s utvrđenjima iz 1695. godine kula na Krupi se naziva *Tore di Kruppe (kula Krupa)*.²³ Iz navedenog se može zaključiti da je kula na Krupi svakako izgrađena prije 1678. godine, a s obzirom da je Mlečani nazivaju Starom kulom moguće je da je izgrađena u vrijeme osmanske uprave kao dio šireg obrambenog sustava koji je uspostavljen na granici sa Mletačkom republikom, te da je vjerojatno služila i u svrhu sprječavanja piratstva i šverca koji su bili veoma rašireni u dolini Neretve.

Novi spomen kule na Krupi javlja se u vrijeme Otomansko-mletačkog rata sa početka XVIII stoljeća. Ivo Smoljan navodi "*rezultati tog rata bili su porazni ne samo za Gabelu, nego i za kulu na Krupi, povlačeći se iz Gabele Mlečani sav Čifluk sa susjednim kulama digoše u lagum početkom 1716.*"²⁴

Sa ovim događanjima povijest kule na Krupi nije završena. Po svemu sudeći otomanska vlast je nakon povlačenja Mlečana ponovno obnovila obrambenu liniju na Gabeli, pa tako i kulu na Krupi.

O vlasništvu nad kulom, kao i o ranije spominjanom vremenu, izgradnje imamo malo podataka. Osim ranije spominjanog Kodža Mustafa-paše kao mogućeg graditelja kule na Krupi, ne postoji konkretan podatak o vlasništvu. Husnija Kamberović navodi da su vlasništvo nad selištem Dračevom krajem XVIII i početkom XIX stoljeća imali porodica Gavrankapetanovića.²⁵

Iz ovoga se može pretpostaviti da su Gavrankapetanovići, koji su imali vlasništvo nad selištem, imali i vlasništvo nad kulom na Krupi.

Novi spomen kule na Krupi imamo u vrijeme Hercegovačkog ustanka od 1875. do 1878. godine²⁶. Do sukoba je tijekom ustanka došlo i u selu Dračevu, a po svemu sudeći meta ustanika su bili most (koji se nalazio nekoliko stotina metara uzvodno od kule)²⁷ i kula gdje je odbrana od ustanika bila najsnažnija.

---

²⁰ ..Ova se kula nalazi u uskom tijesnom klancu (bogaz) Neretve. To je tako visoka, prostrna kula da seže do neba. U njoj se nalaze šahi-topovi koji gledaju u rijeku; ona je vrlo čvrsta. Na sjevernoj strani ima jednu kapiju;; ima gradskog zapovjednika (dizdar) i osamdeset vojnika posade. Čelebi, Evlija, *Putopis – odlomci o jugoslovenskim zemljama*, Sarajevo – Publishing, Sarajevo, 1996., str. 467.

²¹ Zelenika, Anđelko, *Gabela na Neretvi*, 1982., str. 133.

²² Dračevo je selo uz Neretvu niže Mostara. Tu se vide ruševine jedne kule, ali mi nije poznato kome je pripadala. Kreševljaković, Hamdija, *Kule i odžaci u Bosni i Hercegovini*, Naše Starine II, 1954., str. 77

²³ Zelenika, Anđelko, *Gabela na Neretvi*, 1982., 135.

²⁴ Ivo Smoljan, *Neretva*, 1988., 90.

²⁵ Kamberović, Husnija, *Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918.*, 2005., str. 218.

²⁶ Puljić, Ivica, *Hrvati katolici Donje Hercegovine i Istočna kriza: Hercegovački ustanak 1875.–1878.*, Humski zbornik VII., Dubrovnik – Neum, 2004., str. 214–216.

²⁷ Po Hercegovini je u starije doba bilo i drvenih mostova. Takav jedan objekat nalazio se nizvodno od ušća Bregave, na lijevoj pritoci Neretve Krupi, preko kojega je vodio glavni put prema jugu.

U neposrednoj blizini ušća rijeke Krupe u Neretvu, oko 50 m nizvodno od kule, ispod starog puta koji je vodio u selo Dračevo pronađen je reljef²⁸ koji je bio uklesan u živoj stijeni.²⁹ Reljef potječe iz predhelenističkog perioda, kojem je kasnije dodan latinski natpis koji se datira najranije u II st. p.n.e, odnosno 167. g. p.n.e. Na spomeniku se nalaze božanstva Kastor i Poluks obučeni u *hlamidu* sa kopljem u desnoj ruci.³⁰

Povodom 120. obljetnice izbijanja Hercegovačkog ustanka, Općina Čapljina, na parceli iznad lokacije kule (na brdašcetu pored magistralnog puta M-17) podigla je spomen-obilježje 1995. godine.

2. Opis dobra

Kula po svom tipološkom obrascu pripada manjim fortifikacionim objektima kružnog osnova. Smještena je na kamenoj litici uz lijevu obalu rijeke Krupe. Osnov kule ima unutarnji promjer (r) iznosi približno 3,60 metara.

Kako je kula izgrađena na uzvisini, na unutarnjem dijelu kule njezina visina iznosi približno 7–8,0 metara, a na vanjskom dijelu doseže i do 10,0 metara.

Zidovi kule su izgrađeni od pritesanih kamenih blokova krečnjaka povezanih čvrstim krečnim malterom. Debljina zida iznosi 1,20 metara.

Sačuvan je dio južnog zida. Na zidu je vidljiv ulaz, jedini preostao lučno završen otvor dimenzija 1,20 x 2,60 metara, u kulu nalazi se na istočnoj strani. Na višem nivou (+3,50 m), sa unutarnje strane vidljiv je *odžak*.

Na osnovu starih crteža i fotografije iz 1878. godine može se vidjeti da su se ispred postojećeg ulaza nalazile stepenice koje su spajale ovu kulu sa drugom kulom kvadratnog osnova. Kula kvadratnog osnova se nalazila neposredno uz obalu rijeke Krupe, na nižoj razini, odnosno platou.

Okolo RT kule se nalaze ostatci zidova na tri strane – jugoistočnoj, istočnoj i sjeveroistočnoj. Debljina ostataka zidova iznosi od 70 do 90 cm. Visina zidova iznosi od 30 do 50 mjereno od strane kule, odnosno kote terena, dok sa vanjske strane, zidovi se pružaju rijeke Krupe. Na istočnom dijelu zida (uglu između dva zida) visina zida doseže do 5,20 metara. Dužina zida koji se pruža jugoistočno od kule iznosi 11,60 metara. Dužina zida koji se pruža sjeveroistočno od kule iznosi približno 9,00 metara, a dužina zida koji se pruža sa jugozapadne strane kule iznosi približno 3,50 metra.

Čelić, Džemal, Mujezinović, Mehmed, *Stari mostovi u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo-Publishing, 1998., str. 284.

Evans bilježi da je taj most "jedino sredstvo prevoza artiljerije i svega drugog snabdijevanja koje stiže na Klek... Pored svega, most je toliko trošan da smo morali sjahati i konje pažljivo prevesti preko drvenog sklopa; čitava građevina je toliko povijena, da je jedva izdržala teret jednog čovjeka i konja." Arthur, J. Evans, *Pješke kroz Bosnu i Hercegovinu tokom ustanka avgusta i septembra 1875.*, Sarajevo, 1965., str. 259.

²⁸ Veljko Paškvalin, *Interpretacij likovnih predstava na stijeni kod Dračeva (Čapljina)*. *Starninar nova sveska XXIII*, 1972 (1974), 53–59.

²⁹ *Spomenik je 60-ih godina XX stoljeća prenesen u muzej Hercegovine, da bi prije 20 godina bio premješten i izložen u parku Alekse Šantića. Nakon što je lokalno udruženje mladih arheologa Arheon ukazalo direktoru Muzeja Hercegovine Asimu Krhmanu i direktoru Agencije Stari grad Miralemu Fajiću na propadanje spomenika pod utjecajem atmosferilija, obje institucije su reagirale i premjestile reljef iz parka u rodnu kuću Džemala Bijedića, odnosno današnju lokaciju muzeja Hercegovina.*
<http://arheon.org/anticki-bogovi-iz-mostara-konacno-spaseni/>.

³⁰ Paškvalin, Veljko, *Interpretacija likovnih predstava na stijeni kod Dračeva (Čapljina)*. *Starninar nova sveska XXIII*, 1972 (1974.), 53–59.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Prema evidenciji Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta, dobro je bilo evidentirano pod nazivom *Kula u Dračevu, općina Čapljina –osmanski period, vjerovatno XVI stoljeće*, ali nije upisano u registar nepokretnih spomenika kulture SR BiH.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Nema podataka o konzervatorsko-restauratorskim radovima.

5. Sadašnje stanje dobra

Objekat van bilo kakve funkcije (od vjerojatno od kraja 19. stoljeća – 1875. godine). Kula je u proteklih 139 godina bez krova, izložena neprestanom razornom dejstvu atmosferskih utjecaja i samonikle vegetacije.

Cijelo područje oko kule obraslo je visokim i niskim raslinjem i djelomično zasuto obrušenim kamenjem.

Na dvije lokacije pored kule nalaze se deponije otpada.

6. Specifični rizici

- Nepovoljni atmosferski utjecaji,
- samonikla vegetacija (bršljen).

III – ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima ("Službeni glasnik BiH", br. 33/02 i 15/03), Povjerenstvo donosi odluku kao u dispozitivu. Odluka je utemeljena na sljedećim kriterijima:

A. Vremensko određenje

B. Povijesna vrijednost

D. Čitljivost (dokumentarna, znanstvena, obrazovna vrijednost)

- iv. svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru,
- v. svjedočanstvo o tipičnom načinu života u određenom razdoblju.

E. Simbolička vrijednost

- v. značaj za identitet skupine ljudi.

F. Ambijentalna vrijednost

- i. odnos oblika prema ostalim dijelovima cjeline,
- iii. objekat ili skupina objekata je dio cjeline ili područja.

U prilogu ove odluke je sljedeća dokumentacija:

- kopija katastarskog plana;
- posjedovni list;
- fotodokumentacija (fotografije postojećeg stanja *kuće poznate kao Trnkina kula*, maj 2014. godine);
- grafički prilozi (arhitektonski snimak postojećeg stanja uradila d.i.a. Mejra Hodžić).

Korištena literatura

Tijekom vođenja postupka proglašenja nacionalnim spomenikom korištena je sljedeća literatura:

- 1954. Kreševljaković, Hamdija, *Kule i odžaci u Bosni i Hercegovini*, Naše starine – Godišnjak Zavoda za zaštitu spomenika kulture Bosne i Hercegovine, broj II, Sarajevo, 1954. godine.
- 1965. Arthur, J. Evans, *Pješke kroz Bosnu i Hercegovinu tokom ustanka avgusta i septembra 1875.*, Sarajevo, 1965.
- 1982. Rajković, Salih, *Kule i odžaci u Hercegovini, Stambeno-fortifikacioni objekti, (naučnoistraživački rad)*, Zavod za zaštitu spomenika kulture, Sarajevo: 1982. Print.
- 1988. Ivo Smoljan, *Neretva*, 1988.
- 1996. Čelebi, Evlija, *Putopis – odlomci o jugoslovenskim zemljama*, Sarajevo-Publishing, Sarajevo, 1996.
- 1998. Čelić, Džemal, Mujezinović, Mehmed, *Stari mostovi u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo-Publishing, 1998.
- 1998. Grupa autora, *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 1998.
- 2004. Zelenika, Anđelko, *Gabela na Neretvi (1478.–1878.)*, Mostar, Beograd, 2004.
- 2004. Puljić, Ivica, *Hrvati katolici Donje Hercegovine i Istočna kriza: Hercegovački ustanak 1875.–1878.*, Humski zbornik VII, Dubrovnik-Neum, 2004.
- 2005. Kamberović, Husnija, *Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918.*, 2005.

Nositelj istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

*Mejra Hodžić, diplomirani inženjer arhitekture,
vanjski suradnik Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika*

Učesnik u istraživanju i izradi Prijedloga odluke

*(autor dijela o historijatu spomenika): Eldin Hodžić, profesor povijesti
vanjski suradnik Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika*